

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/4, p. 603-622

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10052>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 25.10.2016 ✓ Accepted/Kabul: 10.03.2017
✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Ali MEYDAN – Doç. Dr. Onur
KÖKSAL

This article was checked by iThenticate.

TÜRKİYE'DE 1985-2015 TARİHLERİ ARASINDA YAPILMIŞ MÜZE KONULU LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ*

*Nihal YILDIZ YILMAZ** - Ayşe MENTİŞ TAŞ****

ÖZET

Bu araştırmanın amacını, Türkiye’de 1985-2015 yılları arasında yapılmış müze konulu lisansüstü tezleri çeşitli değişkenlere göre incelemek oluşturmaktadır. Araştırma nitel bir araştırmadır. Araştırmada veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. YÖK Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde bulunan 1985-2015 yılları arasında yapılmış, erişilen 791 lisansüstü tez, araştırma evrenini oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak hedeflenmiş bu nedenle örneklem alınmamıştır. Erişilen tezlerin yıllara, alanlara; eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin konu alanlarına, uygulandığı derslere, hedef kitlelerine, uygulanan yöntemlerine ve verilerin analizine göre dağılımlarını değerlendirmek amacıyla bir içerik formu geliştirilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre 1985-2015 yılları arasında 704 yüksek lisans, 74 doktora, 13 sanatta yeterlik tezi yapılmıştır. Müze ile ilgili yapılan tezler, en çok Arkeoloji alanında olmak üzere toplam 44 farklı alanda yapılmıştır. Eğitim Bilimleri alanında yapılan çalışmalar bu tezlerin sadece % 8,7’sini oluşturmaktadır. Eğitim Bilimlerinde, genellikle “Eğitim Ortamı Olarak Müzeler” ve “Müze Eğitimi” alanlarında çalışma yapılmıştır. Tezlerin uygulandığı dersler ise en çok sanat ile ilgili dersler ve sosyal bilgiler dersinden oluşmaktadır. Tezlerin hedef kitleleri ise çoğunlukla ortaokul öğrencileri ile öğretmenlerden oluşmaktadır. Yöntem olarak araştırmalarda en çok tarama modeli ile deneysel modellerin kullanıldığı belirlenmiştir. Verilerin analizinde ise betimsel analiz, içerik analizi, ikonografik analiz gibi analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu bulgulara dayalı olarak müzelerdeki nesnelerin çeşitliliğinden yola çıkarak her alanda müze ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Özellikle eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin sayıca az olduğu düşünülürse eğitimde

* Bu çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi tarafından düzenlenen 14 th International Teacher Education for Sustainable Development, Culture and Education kongresinde sunulan bildiri üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi ABD, E-mail: nihalyildizyilmaz@gmail.com

*** Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Sınıf Eğitimi ABD, E-mail: aysementistas@hotmail.com

yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak müze ile eğitimden faydalanmayı geliştirmek amacıyla daha fazla bu alanda lisansüstü çalışma yapılabilir ve bu yolla öğretmenlere rehberlik edilmesi sağlanabilir. Eğitimin her kademesinde ve farklı derslerde çeşitli müzeler ile ilgili lisansüstü tezler yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Müze, Tez İnceleme, Nitel araştırma

EXAMINING THE POSTGRADUATE THESES WRITTEN ON MUSEUMS BETWEEN 1985 AND 2015 IN TURKEY

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the postgraduate theses written on museums between 1985 and 2015 in Turkey according to various variables. The data in the study were collected through document review. The population of the study was composed of 791 postgraduate theses written between 1985 and 2015, available within the body of COHE (Council of Higher Education) Department of Publication and Documentation. Because it was aimed at reaching the entire population, no sampling procedure was implemented. A content form was developed in order to evaluate the distribution of the theses by their year of implementation, subject field within the field of educational sciences, the courses in which they were implemented, their audience, methods applied, and data analysis. In data analysis, the content analysis method was used. According to the findings obtained, 704 postgraduate, 74 doctoral theses and 13 theses on proficiency in art between 1985 and 2015 were implemented. The theses on museums were implemented in 44 different fields, mostly in the field of archeology. The theses on educational sciences comprise only 8.7% of total theses. In educational sciences, studies were often implemented within the subject fields of "Museums as An Educational Setting" and "Museum Education." The courses in which the theses were implemented, mostly included the art courses and social studies course. The audience of the theses mostly included secondary school students and teachers. It was determined that mostly the scanning model and experimental models were used. In data analysis, the analysis techniques such as descriptive analysis, content analysis and iconographic analysis were used. Based on these findings and the variety of the objects in museums, studies regarding museums could be conducted in every field. Especially given the fact that there are a few theses implemented within the field of educational sciences, in order to improve the benefits of education through museums in accordance with the constructivist approach, more postgraduate studies could be conducted within this field, and guidance for teachers could be provided by this way. Postgraduate theses on various museums could be implemented at every level of education and within various courses.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The diversity in classification of museums is an indication of the broadness of museums' fields of study. Museums provide the opportunity

Turkish Studies

to compare the past with the present in nearly every field and to make predictions about the future based on the connection between the past and present. From this point of view, examining the postgraduate theses on museums by determining in which fields studies on museums were conducted and how and how many studies on museums in the field of education were carried out is an important starting point of this study. The purpose of this study is to examine postgraduate theses on museums in Turkey between 1985 and 2015 according to various variables. The answers to the following questions were sought in line with this general purpose:

1. What are the distributions of postgraduate theses on museums in Turkey according to years?
2. What are the distributions of postgraduate theses on museums in Turkey according to fields?
3. What are the distributions of postgraduate theses on museums in the field of Educational Sciences in Turkey according to years in this area?
4. What are the distributions of postgraduate theses on museums in the field of educational sciences in Turkey according to the courses they are applied in and subject areas?
5. What are the distributions of postgraduate theses on museums in the field of educational sciences in Turkey according to target groups?
6. What are the distributions of postgraduate theses on museums in the field of educational sciences in Turkey according to methods of the theses?
7. What are the distributions of postgraduate theses on museums in the field of educational sciences in Turkey according to data analysis techniques?

Method

This study was designed as a descriptive survey model. 791 postgraduate theses done between the years of 1985 and 2015 and found within the body of YÖK’s (Council of Higher Education) department of Publication and Documentation make up the study’s universe. Reaching the entire universe was aimed. Therefore, the study has no sample. The study data was collected according to descriptive survey model. Within the scope of the study, postgraduate theses between the years of 1985 and 2015 were reached. 794 theses with total access from YÖK’s National Thesis Center were reached using the key word “museum”. The theses abstracts were used while examining the theses without total access. Three theses that had insufficient information were excluded from the examination. Within the scope of study, a total of 191 theses, 704 master’s theses, 74 Ph.D. dissertations and 13 proficiency theses in art were reached.

The study data was collected according to descriptive survey model. In the study, postgraduate theses done the years of 1985 and 2015 were reached. 794 theses with total access from YÖK’s National Thesis Center were accessed using the key word “museum”. The theses abstracts were used while examining the theses without total access. Three theses that had insufficient information were excluded from the examination. Within the scope of study, a total of 191 theses, 704 master’s theses, 74 Ph.D.

Turkish Studies

dissertations and 13 proficiency theses in art were reached. Content analysis method used in qualitative researches was employed in the data analysis.

Findings

When findings regarding the first sub-purpose are examined, a postgraduate thesis on museums was done every year from 1985 to 2015. There are a total of 191 theses, 704 master's theses, 74 Ph.D. dissertations and 13 proficiency theses.

When findings regarding the second sub-purpose are examined, there are 44 different fields where studies on museums were conducted. Most theses were written in the field of archeology. Archeology is followed by Museology and Handicrafts.

When findings regarding the third sub-purpose are examined, it is found that subject areas of master's theses and Ph.D. dissertations in the field of Educational Sciences are Museums as Educational Environment, Museum Education, Promotion of Museums and Educational Function, Museum in Child Education and School Museums.

When findings regarding the fourth sub-purpose are examined, the courses master's theses and Ph.D. dissertations are applied in the field of Educational Sciences are Art (Painting, Visual Arts, Art Activities, Art History), Social Studies, Science, History, Life Sciences and Handicraft Education. The subject areas master's theses and Ph.D. dissertations are applied in the field of Educational Sciences are Theoretical Information on Museums and Museum Education, Teaching Methods Used in Museums, Examination of Programs and Objectives, Adult Education and Learning Styles.

When findings regarding the fifth sub-purpose are examined, it is seen that the target groups of the master's theses and Ph.D. dissertations done in the field of Educational Sciences are groups in every academic level, that is preschools, elementary schools, middle schools, high schools and universities. In addition, teachers, museum administrators, school principals, university staff, museum visitors and parents, guides, social workers and psychologists make up the target groups of postgraduate studies.

When findings regarding the sixth sub-purpose are examined, it is determined that the methods used in theses done in the field of Educational Sciences are experimental, qualitative, mixed and general survey methods.

When findings regarding the last sub-purpose are examined, it is found that the data analysis techniques used in theses done in the field of Educational Sciences are descriptive analysis, content analysis, document analysis and iconographic techniques.

Result and Discussion

According to the findings obtained, a total of 191 theses, 704 master's theses, 74 Ph.D. dissertations and 13 proficiency theses in art were completed between 1985 and 2015. Starting with only one Ph.D. dissertation in 1985, the process reached a total of 69 postgraduate theses in 2011. Although the number decreased to 40 in 2015, the number did not drop down to 40 from 2006 onwards. Even though the research area broadened with the increase in museum numbers with

Turkish Studies

newly-opened private museums, there is no serious increase in the number of postgraduate theses on museums.

There are 44 different fields where studies on museums were conducted. Most theses were written in the field of archeology. Archeology is followed by Museology and Handicrafts. Only 8.7% of the postgraduate theses make up the studies in the field of Educational Sciences. The Ph.D. dissertations on museums are in the field of Art History. Art History is followed by Education-Teaching. In proficiency theses in art, there are four fields and one of them is in the field of education-teaching. Existence of many postgraduate theses on museum independent from each other is an indication of the diversity of museums. Ekelik’s (2010) postgraduate thesis finding on the many types of museums today supports this information. Altunbaş and Özdemir (2012) expressed that museum visitor diversity and number can be increased with opening of science-technology, toy and municipality museums with the spread of private museums.

Subject areas of master’s theses and Ph.D. dissertations in the field of Educational Sciences are Museums as Educational Environment, Museum Education, Promotion of Museums and Educational Function, Museum in Child Education and School Museums. In Educational Sciences, research was made generally on “Museums as Educational Environments” and “Museum Education”. There were no postgraduate theses written between 1985-1994 and 1997-1999. Although there were museum studies in other fields, the lack of museum research during these years in the field of education-teaching indicate that museums were not emphasized in education-teaching. The postgraduate courses done until 2005 are only master’s theses. For the first time in 2005, a Ph.D. study in education-teaching was conducted. Museums being historically teacher-centered and the slow transition from teacher-centered to student-centered education in museums with the increase in museums’ educational function can be shown as a reason for not paying attention to the educational function of museums until the 2000s. Most theses on museums were conducted in 2011 with nine master’s theses and two Ph.D. dissertations. In terms of subject fields, there were 33 master’s theses and seven Ph.D. dissertations in Museums as Educational Environment. The least theses were done in School Museums. Pekgözlü Karakuş (2012) stated that development of museum culture has an important place in using museums as an educational environment. In the study done by Kuruoğlu Maccario (2002), it is stated that using museums as educational environments is possible with correctly determining the objectives, establishing good communication with the people and institutions that support museum education and developing coordination between administrators, specialists and educators. In Mercin’s (2006) study where museum-based constructive learning activities were used with the experimental group in art class and traditional teaching methods were used with the control group, there is a significant difference in students’ retention and attitude scores in favor of the experimental group. The aforementioned studies mention that museums can be beneficial if their educational functions are used correctly. It is seen that the conducted postgraduate theses will contribute to education-teaching.

Turkish Studies

The courses master's theses and Ph.D. dissertations are applied in the field of Educational Sciences are Art (Painting, Visual Arts, Art Activities, Art History), Social Studies, Science, History, Life Sciences and Handicraft Education by order of frequency. When the fields of Educational Sciences the theses were applied in are taken into consideration, it is seen that ethnography, natural history and natural museums are especially utilized. The subjects of postgraduate theses are Theoretical Information on Museums and Museum Education, Teaching Methods Used in Museums, Examination of Programs and Objectives, Adult Education and Learning Styles by order of frequency. There are many subjects beings studies regarding learning. For Ph.D. on museums, dissertations were made in only three courses, namely art, social studies and science. When Ph.D. dissertations are examined in terms of subjects areas, it is seen that there are dissertations only in Teaching Methods Used in Museums and Examination of Programs and Objectives. Not having Ph.D. dissertations in other subject fields shows that there are limited postgraduate works. However, if studies are made in every subject, variety in terms of guiding teachers will increase. In his dissertation, Ata (2002) emphasized the benefits of utilizing museums in history courses. In addition, in his Master's thesis, Bayraktar (2006) expressed that museums are not being utilized enough in history education but it would be beneficial to do so. Akyürek (2011) determined that learning history and cultural awareness in museum is important and necessary for children in visual arts course for them to know and preserve their culture and history, to know their art work, to learn by looking and to direct their future by learning their past. In a study conducted by Yılmaz and Şeker (2011), it was found that museum trips will be beneficial in terms of knowledge, visuality and general culture, will contribute to the development of students' historical thinking skills, will help improvement in history, geography and general culture. Therefore, Yılmaz and Şeker (2011) recommended field trips to museums in social studies courses. Güleç and Alkış (2003) stated that class teachers making collaborations with Social Studies and Art teachers will enhance the quality of the fieldtrip and ensure the trip reach its objective. As can be seen, using museums in various courses will not only increase the efficiency of that specific course but also will contribute to other courses when museums are associated with them. For this reason, teachers need to organize field trips to museums by making collaborations with others.

Postgraduate theses cater to every academic level. The target group of the theses are mostly middle school students and teachers. The target groups are not only schools but also the other adults. These adults are teachers, museum administrators, school principals, university staff, museum visitors and parents, guides, social workers and psychologists. While there is a Master's thesis in every academic level, there are no Ph.D. dissertations in preschool and higher education. In particular, not having a Ph.D. dissertation in higher education level can be considered a drawback because it is important to be a part of a Ph.D. dissertation that is comprehensive and needs an application process. Şahan (2005) stated the importance of doing Ph.D. on museums in preschool education. According to Şahan (2005), visiting museums at an early age is quite important and visiting museums within a group will shape children's attitudes towards museums at an early age. The most Ph.D. dissertations

Turkish Studies

and Master’s theses are towards middle school students. There are 19 Master’s theses and five Ph.D. dissertations on middle school students. The highest number of theses targeting groups other than students are the teachers. There are 14 Master’s theses and two Ph.D. dissertations on teachers. Teachers being a part of a Ph.D. dissertation is important in terms of being beneficial to their students. The theses towards social workers and psychologists are only Ph.D. dissertations. In the study conducted by Zilcioğlu (2008), it was stated that museums and schools and universities should cooperate closely and even legal regulations should be made. Thus, Zilcioğlu (2008) emphasized that target groups starting from early ages should make a habit of visiting museums.

Which methods are employed while doing theses on museums’ educational functions are important because while numerical data and variables like achievement can be measured with experimental studies, participants can express themselves about museums with qualitative studies. With a mixed study, the research can become stronger. 17 of the theses done in the field of Educational Sciences employed experimental method, 17 qualitative, 12 mixed and 13 employed general survey model. When the methods are examined, it is seen that their numbers are close to each other. This is important for studies’ results to complete each other. However, while there is no Ph.D. dissertation completed using the qualitative research method, there are 13 Master’s theses and four Ph.D. dissertations using the experimental method. Four Ph.D. dissertations using mixed methodology indicate that qualitative method is also used in dissertations. While there are Master’s theses using general survey model, there are no Ph.D. dissertations using this model. In his study, Salbacak (2011) stated that experimental research is mainly used in Master’s theses and qualitative research is used only in Master’s theses. This supports the present study.

In the data analysis of theses done in the field of Educational Sciences, SPSS analysis techniques, descriptive analysis, content analysis, document analysis and iconographic analysis techniques are used by order of frequency. The most used analysis technique is the SPSS, used 37 times. This is followed by descriptive analysis, used 20 times, and content analysis, used four times. In Ph.D. dissertations, SPSS analysis technique is used eight times and descriptive three times. Document and iconographic analyses are only used once. Content, document and iconographic analyses are employed only in the data analysis of Master’s theses. Iconographic analysis technique used for the analysis of icons.

Suggestions

- Based on these findings, studies regarding museums can be conducted starting from the diversity of objects in the museums and their functions.
- Considering the limited number of theses done in the field of educational sciences, more postgraduate studies in line with the constructivist approach can be done to improve the utilization of museums. More postgraduate theses on museums may guide teachers.
- The number of comprehensive Ph.D. dissertations on museums can be increased to improve education through museums.

- Postgraduate theses on museums can be done at every academic level and in different courses.

Keywords: Museum; Thesis Review; Qualitative Research

Giriş

Sürdürülebilirlik genel anlamda, tüm varlıkların, doğal kaynakların ve insan kaynaklarının uzun dönemli kullanımı ve erişimi için yönetilmesini, işletilmesini ele alan bir kavramdır. İnsanın bulunduğu her yerde kültürün olması ve nesilden nesile aktarılma gereksiniminden dolayı kültürü de sürdürülebilir bir kavram olarak değerlendirmek mümkündür. Sürdürülebilir gelişme kapsamında kültür kavramı, 2002 yılında düzenlenen Johannesburg Uluslararası Toplantısı'nda (2002) ekonomi, toplum ve çevre konularının yanı sıra sürdürülebilir gelişmenin 4. kavramı olarak ele alınmıştır (Ayözcan Atalar, 2012).

Kültürel mirasın aktarılmasında en önemli rollerden birisi müzelere düşmektedir. Çünkü müzeler tarihsel geçmişi olan her türlü nesneyi, kültürel öğeleri toplayan, koruyan, aslını bozmadan onaran ve bugüne kadar getirerek insanlara sergileyen geçmişle bugün arasındaki köprülerdir. 1926 yılında Uluslararası Müzeler Dairesi, 1947 yılında ise Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) kurularak hem Türkiye'de, hem de diğer ülkelerde yaptığı çalışmalar ve toplantılarda çağdaş müzeciliğin temellerini atmaya çalışmış ve hala da çabalamaktadır (Mercin, 2006). Uluslararası Müze Konseyi (ICOM) müzeyi şu şekilde tanımlamaktadır: toplumun ve gelişimin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye tanıklık eden nesnelere üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan ve bilgiyi paylaşan, inceleyen, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, para kazanma amacı olmayan ve bağımsız olan kurumlardır (Demirtaş, 2009). Müzeler topladıkları ve sergiledikleri nesnelere göre sınıflara ayrılır. Bu sınıflamalar farklı kişi ya da kurumlarca yapılmıştır. Uluslararası Müze Konseyi (ICOM) tarafından kabul edilen ve halen geçerli olan müzelerin gruplanması şu şekildedir:

1. Sanat Müzeleri	5. Bilim ve Teknoloji Müzeleri
2. Arkeoloji ve Tarih Müzeleri	6. Bölge Müzeleri
3. Etnografya Müzeleri	7. Özel Amaçlı Müzeler
4. Tabiat Tarihi Müzeleri	

Milli Eğitim Bakanlığı (2008) ise müze ile eğitime yönelik olarak yaptığı açıklamalarda müzeleri 8 kategoride sınıflandırmaktadır:

1. Arkeoloji Müzesi	5. Açık Hava Müzesi
2. Etnografya Müzesi	6. Bilim Müzesi
3. Tarih Müzesi	7. Askeri Müze
4. Güzel Sanatlar Müzesi	8. Özel Müzeler

Müzeler bu şekillerde sınıflandırılabilirken çok çeşitli amaçlara hizmet etmesi, nesnelere farklılığı, işlevlerindeki farklılık gibi nedenlerden dolayı ayrıntılı sıralamalarda yapılabilmektedir. Ayrıntılı bir sıralama şu şekildedir: Koleksiyonlarına göre; genel müzeler, arkeoloji müzeleri, sanat müzeleri, tarih müzeleri, etnografya müzeleri, doğa tarihi ve jeoloji müzeleri, bilim müzeleri, planetaryumlar, endüstri müzeleri, ekonomizasyonlardır. Bağlı oldukları kurumlara göre ise; devlet müzeleri, belediye müzeleri, özel müzeler, vakıf müzeleri, eğitim kurumlarına üniversitelere bağlı müzeler ve askeri müzelerdir. Hizmet alanlarına göre müzeler ise; bölge müzeleri, halk müzeleri,

Turkish Studies

ekomüze, uzmanlık müzeleri, çocuk ve gençlik müzeleridir. Koleksiyonlarını sergiledikleri alanlara göre müzeler ise; açık hava müzeleri, anıt müzeler ve müze evlerdir. İşlevlerine göre farklı müzeler ise; tek kişilik veya bir nesneyi konu alan müzeler, Atatürk (Müze) evleri, devrim müzeleri ve sanal müzelerdir (Ekelik, 2010). Bu çeşitliliğin sebebi günümüzde arşivleme ve kütüphanecilik mantığından uzaklaşarak yerini daha modern müze anlayışına çevirmesidir. Çünkü artık müze faaliyetlerinin niteliği ve ziyaretçi sayısı ülkelerin gelişmişliğinin göstergesi olarak değerlendirmeye alınmaktadır (Kervankiran, 2014).

Müzeleri ziyaret eden kişiler zamanlarını ayırmalarından dolayı haklı olarak ziyaretlerinin pek çok çıktısını aramaktadırlar. Başlıca çıktılar olarak şunlar sunulabilir; örneğin müzeler fiziksel, kişilerarası, entelektüel, sosyal, duygusal ve koleksiyon müzeleri olarak ziyaretçilerin aradıklarına göre kategorize edilebilir. Müzelerin işlevlerinin çok olması nedeniyle müze ziyaretlerinin değeri de artmaktadır. Gadsby (2011) müze ziyaretinin değerini zihinsel, kişilerarası, sosyal, fiziksel, koleksiyonlar ve duygusal olmak üzere 6 başlık altında toplamıştır. Bunları şu şekilde açıklamaktadır:

• Zihinsel: Ziyaretçiler öğrenmek, zihinsel olarak uyarılmak, daha önceki öğrenmeleri hakkında düşünmek ya da soru sormak, olguları bularak var olan bilgiyi genişletmek isterler.

• Kişilerarası: Ziyaretçilerin aileleriyle ve arkadaşlarıyla zaman geçirme, yeni insanlarla tanışma, grup etkinliklerine katılma ve personelle konuşma yetenekleri değerlendirilebilir.

• Toplumsal: İnsanlar müzeleri kültürel miraslarıyla ilişki kurmak için ziyaret ederler. Yurttaşlık gururu duyarak müzenin nasıl betimlendiğini ve yerel toplulukla nasıl bağ kurduğunu duyarak mutlu olurlar.

• Fiziksel: Ziyaretçiler müzelerde dokunma, katılma ve içinde olma yeteneklerini değerlendirirler. Aynı zamanda müze atmosferinden, sergilerin planından ve akışından etkilenirler.

• Duygusal: Ziyaretçiler heyecanlanmak, ruh durumuna, tutuma ya da duyuşa bağlı duygusal deneyimler yaşamak isterler.

• Koleksiyonlar: Ziyaretçiler “gerçek şeyler” görmek isterler. Değerli, nadir, değişik nesnelere ve eserlere birine tanık olma yeteneklerini değerlendirirler.

Müzeler, temel olarak toplamak, depolamak, bakım ve koruma sağlamak, sergilemek gibi işlemlerin yanında içerdiği nesnelere doğrultusunda eğitime doğrudan katkıda bulunabilecek yapıya sahiptir. Toplumun eğitim ve öğretiminin gerçekleşmesi, estetik olgusunun yerleşmesi, geçmişin, yaşanan anın ve geleceğin açıklanması, yorumlanması, toplumsal değişimlerin yönlendirilmesi ile eğlenirken gelişme ve zamanın değerlendirilmesi şekline dönmüştür. Günümüzde müzeler boyutlarını aşarak toplumu eğitime, kültürelme gibi görevleri de üstlenerek; bireyin ve toplumun gelişiminde rol oynayan yaygın eğitim kurumları olmuşlardır. Yapısalcılık eğitim-öğrenme kavramları ile bilgi felsefesini açıklar ve bu yaklaşımın olduğu ortamlar doğal öğrenme ortamlarıdır (müzeler gibi). Keşfederek öğrenmeyi amaçlayan ve araştırmaya yönlendiren materyallerle dolu keşif odaları, geçmişin canlandırıldığı yapay veya tarihi yapılar, teknolojinin, bilimin ince ayrıntılarının somut olarak yer aldığı bilim müzeleri ziyaretçilerine klasik sınıf ortamında yapılan eğitim öğretimden çok daha fazlasını sunmaktadır (Çakır İlhan vd, 2011). Müzelerin ders anlatımında kullanılması Milli Eğitim Müfredatlarında önemli bir yer kaplar. Tarih ve Sosyal Bilgiler gibi derslerde tarihi eserleri somut nesnelere bünyelerinde barındırmalarından dolayı öğrencilerin geçmişini tanıyan, koruyan ve sahip çıkan bireyler olarak yetişmeleri hem kişilere hem de dolaylı yoldan ülkemize fayda sağlayacaktır (Yılmaz, Egüz, 2015). Örneğin Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretiminde müzeye gitme imkanı bulamayan öğrencilere yönelik olarak sanal müzeler kullanılabilir. Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak bilgilerin doğrudan aktarımı ve ezberletilmesi

yerine bilgilerin anlamlandırılması ve düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak sanal müzelerden faydalanılabilir (Çalışkan vd., 2016).

Müzelerin sınıflanmasındaki çeşitlilik müzelerdeki çalışma alanının genişliğinin bir göstergesidir. Hemen hemen her alanda geçmişle bugün arasında kıyaslama yapma ve geçmişle bugün arasındaki bağlantıdan yola çıkarak gelecek ile ilgili yordamalar yapabilme olanağını müzeler sunmaktadır. Buradan hareketle hangi alanlarda müze ile ilgili çalışmaların yapıldığını belirleyip, bu alanlar içinde eğitim ile ilgili çalışmaların ne kadar ve ne şekilde yapıldığı tespit ederek lisansüstü müze çalışmalarını incelemek bu çalışmanın önemli bir çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çalışmanın amacını, Türkiye’de 1985-2015 yılları arasında yapılmış müze konulu lisansüstü tezleri çeşitli değişkenlere göre incelemek oluşturmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkiye’de müzeler üzerine gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı ne şekildedir?
2. Türkiye’de müzeler üzerine gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin alanlara göre dağılımı ne şekildedir?
3. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin konu alanlarında yıllara göre dağılımı ne şekildedir?
4. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin uygulandığı dersler ve konu alanlarına göre dağılımları ne şekildedir?
5. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin hedef kitlelerine göre dağılımı ne şekildedir?
6. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin yöntemleri ne şekildedir?
7. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin verilerinin analiz teknikleri ne şekildedir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma betimsel tarama modelinde bir araştırma olarak desenlenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2011). Ayrıca daha önce belli bir amaca ve konuya yönelik yapılan çalışmaları birlikte göz önüne alarak inceleyip bu çalışmaların sonucundan bir senteze ulaşmak için kullanılan yöntemlerden olan meta-analiz de uygulanmıştır (Büyüköztürk vd.,2014).

Araştırma Evreni

YÖK Yayın Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde bulunan 1985-2015 yılları arasında yapılmış, erişilen 791 lisansüstü tez, araştırma evrenini oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak hedeflenmiş bu nedenle örneklem alınmamıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri betimsel tarama modeli esasına göre toplanmıştır. Araştırma kapsamında 1985-2015 yılları arasındaki lisansüstü tezlere ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında erişime izin verilen tezlere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezine “müze” anahtar kelimesi yazılarak 794 teze ulaşılmıştır. Tam erişim izni verilmeyen tezler incelenirken tezlerin özetlerinden faydalanılmıştır. Tez özetlerinde yeterli bilgi bulunmayan 3 adet tez inceleme dışı bırakılmıştır.

Turkish Studies

Araştırma kapsamında müzeleri konu alan 704 yüksek lisans tezi, 74 doktora tezi ve 13 sanatta yeterlik tezi olmak üzere toplamda 791 lisansüstü teze ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Nitel araştırmacılar bir araştırmaya sadece bir ilgi alanı veya odakla başlayıp, belli araştırma sorularının şekillenmesini sağlarlar veya ilk gözlemlerle belirlenmiş olarak araştırmaya başlarlar (Johnson, 2012) Verilerin analizinde nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım, Şimşek, 2005). Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi, yazılı metinlerin bazı özelliklerini sayısal olarak belirtmeye de yarayan bir analiz tekniği olup, materyalin nitel analizi ve istatistiksel sonuçları arasında köprü görevi görmektedir (Bauer, 2003; Akt. Göktaş ve diğerleri, 2012). Erişilen eğitim tezlerin yılları, alanları, eğitim bilimlerinde konu alanlarına, uygulandığı derslere, hedef kitlelerine, uygulanan yöntemlerine ve verilerin analizine göre dağılımlarını değerlendirmek amacıyla bir içerik formu geliştirilmiştir. Elde edilen veriler araştırma soruları doğrultusunda yorumlanmıştır.

Bulgular

1. Türkiye’de müzeler üzerine gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı ne şekildedir? sorusuna ilişkin bulgular:

Tablo 1. Yıllara göre müze alanında yapılmış yüksek lisans ve doktora tez sayısı

Yıl	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
1985	-	1	-	1
1986	2	-	-	2
1987	4	-	-	4
1988	1	1	-	2
1989	6	-	-	6
1990	5	1	-	6
1991	8	-	-	8
1992	21	3	-	24
1993	11	2	-	13
1994	11	-	-	11
1995	20	2	1	23
1996	19	2	1	22
1997	17	3	1	21
1998	16	2	1	19
1999	14	1	-	15
2000	9	1	-	10
2001	19	-	1	20
2002	28	1	-	29
2003	12	1	-	13
2004	20	3	-	23
2005	25	4	-	29
2006	35	2	-	37
2007	37	7	1	45
2008	38	1	2	41
2009	39	5	1	45
2010	59	4	-	63
2011	58	9	2	69
2012	43	7	-	50
2013	40	3	1	44

2014	52	5	1	58
2015	35	5	-	40
	704	74	13	791

1985 yılından itibaren 2015 yılına kadar her yıl müzeler ile ilgili bir lisansüstü tez yapılmıştır. Bunlardan 703'ü yüksek lisans tezi, 74'ü doktora tezi ve 13'ü sanatta yeterlilik tezi olmak üzere toplam 791 tez çalışması mevcuttur. 1985 yılında yapılan ilk tez ise doktora tezidir. 1986 yılından itibaren her yıl yüksek lisans tezi yapılmış ancak doktora tezi ara ara yapılmamıştır. 2006 yılından itibaren lisansüstü çalışmaların sayısı 40'ın altına düşmemiştir. Toplamda en çok tez ise 2011 yılında 69 lisansüstü tezdır.

2. Türkiye'de müzeler üzerine gerçekleştirilen lisansüstü tezlerin alanlara göre dağılımı ne şekildedir? sorusuna ilişkin bulgular:

Tablo 2. Müze ile ilgili tezlerin alanlara göre dağılım

Alan	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Arkeoloji	140	9	-	149
Müzecilik	129	5	-	134
El Sanatları	115	6	7	128
Sanat Tarihi	62	14	1	77
Eğitim ve Öğretim	58	10	1	69
Mimarlık	41	7	-	48
Güzel Sanatlar	39	5	4	48
Türk Dili ve Edebiyatı	16	2	-	18
Biyoloji	16	-	-	16
Tarih	12	1	-	13
Giyim Endüstrisi	11	1	-	12
Halkla İlişkiler	6	2	-	8
Sosyoloji	5	1	-	6
İç Mimarlık ve Dekorasyon	5	1	-	6
İşletme	3	2	-	5
Arşiv	4	1	-	5
Din	5	-	-	5
Arkeometri	5	-	-	5
Bilgi ve Belge Yönetimi	4	-	-	4
Sahne ve Görüntü Sanatları	2	1	-	3
Jeoloji Mühendisliği	1	1	-	2
Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri	1	1	-	2
Müzik	1	1	-	2
Turizm	1	1	-	2
Ekonomi	2	-	-	2
Antropoloji	2	-	-	2
Bibliyografya	2	-	-	2
Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri	2	-	-	2
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	-	1	-	1
İngiliz Dili ve Edebiyatı	-	1	-	1
Kimya	-	1	-	1
Alman Dili ve Edebiyatı	1	-	-	1
Amerikan Dili ve Edebiyatı	1	-	-	1
Doğu Dilleri ve Edebiyatı	1	-	-	1
Denizcilik	1	-	-	1

Turkish Studies

Ekonometri	1	-	-	1
Fizik ve Fizik Mühendisliği	1	-	-	1
Halk Bilimi	1	-	-	1
İnşaat Mühendisliği	1	-	-	1
Jeodezi ve Fotogrametri	1	-	-	1
Metalurji Mühendisliği	1	-	-	1
Mühendislik Bilimleri	1	-	-	1
Şehircilik ve Bölge Planlama	1	-	-	1
Su Ürünleri	1	-	-	1

Müze ile ilgili tezlerin alanlarına bakıldığı zaman ise 44 farklı alanda çalışma yapılmıştır. Bunlardan en fazlası Arkeoloji alanında olmak üzere Müzecilik ve El Sanatları alanları da onu takip etmektedir. Yüksek lisans çalışmalarında da sayı bakımından aynı sıra birbirini izlemektedir. Ancak doktora çalışmalarında Sanat Tarihi en fazla olmak üzere Eğitim ve Öğretim ile Arkeoloji onu takip etmektedir. Alanların büyük bir kısmında sadece yüksek lisans çalışması varken İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, İngiliz Dili ve Edebiyatı ile Kimya alanında ise sadece doktora çalışması mevcuttur. Sanatta yeterlik çalışması ise El sanatlarında en fazla olmak üzere, Sanat Tarihi, Eğitim ve Öğretim ve Güzel Sanatlar olmak üzere sadece 4 alanda yapılmıştır.

3. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin konu alanlarında yıllara göre dağılımı ne şekildedir? sorusuna ilişkin bulgular:

Tablo 3. Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin konu alanlarında yıllara göre dağılımı

	Eğitim Ortamı Olarak Müzeler	Müze Eğitimi	Müzelerin Tanıtımı ve Eğitim İşlevi	Çocuk Eğitiminde Müze	Okul Müzeler	Toplam
1985-1994	-	-	-	-	-	-
1995	YL 1	-	-	-	-	YL 1
1996	-	SY 1	-	YL 1	-	SY 1 YL1
1997	-	-	-	-	-	-
1998	-	-	-	-	YL 1	YL 1
1999	-	-	-	-	-	-
2000	-	-	-	YL 1	-	YL 1
2001	-	YL 3	-	-	-	YL 3
2002	YL 1	-	-	-	-	YL 1
2003	YL 1	YL 1	-	-	-	YL 2
2004	YL 2	YL 1	-	-	-	YL 3
2005	YL 1 DR 1	-	-	-	-	YL 1 DR1
2006	DR 1	YL 1	YL 1	-	-	YL 2 DR1
2007	YL 2 DR 1	YL 1	YL 1	-	-	YL 4 DR 1
2008	-	DR 1	-	-	YL 1	YL 1 DR 1
2009	YL 3	DR 1	YL 1	YL 1	-	YL 5 DR 1
2010	YL 8	-	YL 1	-	-	YL 9
2011	YL 4	YL 5	-	-	-	YL 9

Turkish Studies

	DR 1	DR 1				DR 2
2012	YL 2 DR 2	YL 1	-	-	-	YL 3 DR 2
2013	-	-	YL 1	-	-	YL 1
2014	YL 3	-	-	-	-	YL 3
2015	YL 5 DR 1	YL 1	YL 1	-	-	YL 7 DR 1
Toplam	YL 33 DR 7	SY 1 YL 14 DR 3	YL 6	YL3	YL 2	SY 1 YL 58 DR 10

Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin konu alanları Eğitim Ortamı Olarak Müzeler, Müze Eğitimi, Müzelerin Tanıtımı ve Eğitim İşlevi, Çocuk Eğitiminde Müze, Okul Müzeler olarak belirlenmiştir. 1985-1994 yılları arasında, 1997 ve 1999 yılında Eğitim-Öğretim alanında müzeler ile ilgili lisansüstü çalışma yapılmamıştır. En fazla çalışma ise 2011 yılında 9 yüksek lisans, 2 doktora tezi ile yapılmıştır. Konu alanları bakımından ise Eğitim Ortamı Olarak Müzeler alanında ise 33 yüksek lisans 7 doktora çalışması yapılmıştır. En az çalışma ise Okul Müzeler alanında yapılmıştır.

4. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin uygulandığı dersler ve konu alanlarına göre dağılımları ne şekildedir? sorusuna ilişkin bulgular:

Tablo 4. Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin uygulandığı dersler ve konu alanlarına göre dağılımı

		YL	DR	Toplam
Dersler	Sanat (Resim iş, Görsel Sanatlar, Sanat Etkinlikleri, Sanat Tarihi)	17	7	24
	Sosyal Bilgiler	13	1	14
	Fen Bilgisi	2	2	4
	Tarih	3	-	3
	Hayat Bilgisi	2	-	2
	El Sanatları Eğitimi	1	-	1
Konu Alanları	Müzeler ve Müze Eğitimi ile İlgili Teorik Bilgiler	12	-	12
	Müzelerde Kullanılan Öğretim Yöntemleri	8	2	10
	Programların ve Kazanımların İncelenmesi	5	2	7
	Yetişkin Eğitimi	2	-	2
	Öğrenme Biçimleri	1	-	1

Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin uygulandığı dersler Sanat (Resim iş, Görsel Sanatlar, Sanat Etkinlikleri, Sanat Tarihi), Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Tarih, Hayat Bilgisi, El Sanatları Eğitimidir. Konu alanlarına bakıldığında ise Müzeler ve Müze Eğitimi İle İlgili Teorik Bilgiler, Müzelerde Kullanılan Öğretim Yöntemleri, Programların ve Kazanımların İncelenmesi, Yetişkin Eğitimi ve Öğrenme Biçimleridir. En fazla lisansüstü çalışmanın yapıldığı ders Sanat ile ilgili dersler ve arkasından da Sosyal Bilgiler dersidir. Doktora da ise alanda Sanat ile ilgili dersler, Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisi dersleri olmak üzere sadece 3 derste çalışma yapılmıştır. Konu alanları bazında ise Müzeler ve Müze Eğitimi İle İlgili Teorik Bilgiler de en fazla yüksek lisans tezi yapılmış ve arkasından da Müzelerde kullanılan öğretim yöntemleri ile Programların ve Kazanımların İncelenmesi takip etmiştir. Konu alanlarına doktora çalışmaları açısından bakıldığında ise sadece Müzelerde kullanılan Öğretim Yöntemleri ile Programların ve Kazanımların incelenmesi alanlarında yapılmıştır.

Turkish Studies

5. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin hedef kitlelerine göre dağılımı ne şekildedir? sorusuna ilişkin bulgular:

Tablo 5. Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin hedef kitlelerine göre dağılımı

	YL	DR	Toplam
Hedef Kitle			
Okul Öncesi	1	-	1
İlkokul	7	2	9
Ortaokul	19	5	24
Lise	4	1	5
Yüksek Öğretim	5	-	5
Öğretmenler	14	2	16
Müze Yetkilileri	5	-	5
Okul Müdürleri	2	1	3
Öğretim Üyeleri	3	-	3
Müze Ziyaretçileri ve Veliler	2	1	3
Rehberler	1	-	1
Sosyal Çalışmacı	-	1	1
Psikolog	-	1	1

Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin hedef kitleleri ise okul öncesi, ilkökul, ortaokul, lise, yüksek öğretim olmak üzere her öğrenim kademesinde yer almaktadır. Bunların yanında öğretmenler, müze yetkilileri, okul müdürleri, öğretim üyeleri, müze ziyaretçileri ve veliler, rehberler, sosyal çalışmacı ile psikologlarda lisansüstü müze çalışmalarının hedef kitlesini oluşturmaktadır. Öğrenim kademelerinin her birinde yüksek lisans tez çalışması yapılmışken, doktora da sadece okul öncesi ve yüksek öğretim kademelerinde doktora çalışması yapılmamıştır. Ancak bunların içinde hem doktora hem de yüksek lisans tez çalışmalarında en fazla ortaokul öğrencilerine yönelik olarak yapılmıştır (19 yüksek lisans 5 doktora). Okul dışındaki hedef kitlelerin en fazlası ise 14 yüksek lisans tezi ve 2 doktora tezi ile öğretmenler oluşturmaktadır. Bunları müze yetkilileri ve okul müdürleri takip etmektedir. Sosyal çalışmacılar ve psikologlara yönelik yapılan tezler ise sadece doktora tezlerinde oluşmaktadır.

6. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin yöntemleri ne şekildedir? sorusuna ilişkin bulgular:

Tablo 6. Eğitim Bilimleri alanında yapılan tezlerin yöntemleri

	YL	DR	Toplam
Yöntem			
DeneySEL	13	4	17
Nitel	17	-	17
Bütünleşik	8	4	12
Genel Tarama Modeli	13	-	13

Eğitim Bilimleri alanında yapılan tezlerin yöntemleri incelendiğinde ise deneysel, nitel, bütünleşik ve genel tarama modeli ile çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Deneysel ve nitel çalışma yöntemi 17’şer tane ile en fazla kullanılan yöntem olarak belirlenmiştir. Ancak nitel çalışma yöntemi ile hazırlanan bir doktora çalışması bulunmazken, deneysel yöntemde 13 yüksek lisans ile 4 doktora çalışması bulunmaktadır. Genel tarama modelinde de yüksek lisans çalışması varken doktora çalışması bulunmamaktadır. Bütünleşik yöntem ile hazırlanan tezlerin 8’i yüksek lisans 4’ü doktora tezidir.

7. Türkiye’de müzeler üzerine eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin verilerinin analiz teknikleri ne şekildedir? sorusuna ilişkin bulgular:

Tablo 7. Eğitim Bilimleri alanında yapılan tezlerin verilerinin analiz teknikleri

Analiz Teknikleri		YL	DR	Toplam
	SPSS Analiz Teknikleri		29	8
Betimsel Analiz		17	3	20
İçerik Analizi		4	-	4
Doküman Analizi		1	-	1
İkonografik Analiz		1	-	1

Eğitim Bilimleri alanında yapılan tezlerin verilerinin analizinde SPSS analiz teknikleri, betimsel analiz, içerik analizi, doküman analizi, ikonografik analiz teknikleri kullanılmıştır. SPSS analiz tekniği 37 kez kullanılması ile en fazla kullanılan analiz tekniği olmakla birlikte aralarında betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri takip etmiştir. Doktora çalışmalarında ise sadece SPSS analiz tekniği ile betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, doküman analizi ve ikonografik analiz sadece yüksek lisans çalışmalarının verilerinin analizinde kullanılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Elde edilen bulgulara göre 1985-2015 yılları arasında 704 yüksek lisans, 74 doktora, 13 sanatta yeterlik tezi olmak üzere toplam 791 lisansüstü tez yapılmıştır. 1985 yılında 1 doktora tezi ile başlayan süreç 2011 yılında toplam 69 lisansüstü teze ulaşmıştır. 2015 yılında 40 lisansüstü teze düşmüş olsa da 2006 yılından itibaren lisansüstü tez sayısı 40’ın altına düşmemiştir. Özel müzelerle birlikte müze sayısındaki artış araştırma alanını genişletmiş olmasına rağmen müzelerle ilgili lisansüstü tez sayısında çok ciddi bir artış görülmemektedir.

Müze ile ilgili yapılan tezler, en çok Arkeoloji alanında olmak üzere toplam 44 farklı alanda yapılmıştır. Müzecilik ve El Sanatları alanı da Arkeolojiyi takip etmektedir. Eğitim Bilimleri alanında yapılan çalışmalar yapılan lisansüstü tezlerin sadece % 8,7’sini oluşturmaktadır. Müzelerle ilgili çalışılan lisansüstü tezlerin doktora programında olanlarda ise Sanat Tarihinden sonra en fazla çalışılan alan Eğitim-Öğretim alanıdır. Çalışmalar arasında sanatta yeterlik sadece 4 alanda mevcuttur ve bunlardan bir tanesi yine eğitim-öğretim alanıdır. Bu kadar çok ve birbirinden bağımsız alanda müze ile ilgili lisansüstü çalışmanın yapılması müzelerin ne denli çeşitliliğe sahip olduğunun göstergesidir. Ekelik (2010) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde müzelerin günümüzde pek çok çeşide ulaştığını belirterek bu bilgiyi desteklemiştir. Altunbaş ve Özdemir (2012) tarafından yapılan özel müzelerin yaygınlaşmasıyla bilim-teknik, sanayi, oyuncak müzeleri ve belediyelere ait müzelerin kurulması ile müze ziyaretçi çeşitliliğini ve sayısını artırabileceğini vurgulamışlardır.

Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin konu alanları en fazla lisansüstü tez çalışması yapılma sıklığına göre Eğitim Ortamı Olarak Müzeler, Müze Eğitimi, Müzelerin Tanıtımı ve Eğitim İşlevi, Çocuk Eğitiminde Müze, Okul Müzeler olarak belirlenmiştir. Eğitim Bilimlerinde, genellikle ‘‘Eğitim Ortamı Olarak Müzeler’’ ve ‘‘Müze Eğitimi’’ alanlarında çalışma yapılmıştır. 1985-1994 yılları arasında, 1997 ve 1999 yılında Eğitim-Öğretim alanında müzeler ile ilgili lisansüstü çalışma yapılmamıştır. Diğer alanlarda müze çalışmalarının yapılmasına rağmen eğitim-öğretim alanında çalışma yapılmaması eğitim-öğretim alanında müzelerin üzerinde durulmadığının göstergesidir. 2005 yılına kadar yapılan lisansüstü çalışmalar da sadece yüksek lisans tezleridir. 2005 yılında ilk kez eğitim-öğretim ile ilgili doktora çalışması yapılmıştır. 2000’li yıllara kadar müzelerin eğitim işlevi üzerinde durulmamasının nedeni olarak öğretmen merkezli eğitimden kaynaklı olması ve daha sonraları müzelerin eğitim işlevinin artması ise öğrenci merkezli eğitime

yavaş yavaş geçilmesi olarak gösterilebilir. En fazla çalışma ise 2011 yılında 9 yüksek lisans, 2 doktora tezi ile yapılmıştır. Konu alanları bakımından ise Eğitim Ortamı Olarak Müzeler alanında ise 33 yüksek lisans 7 doktora çalışması yapılmıştır. En az çalışma ise Okul Müzeler alanında yapılmıştır. Pekgözlü Karakuş (2012) tarafından yapılan çalışmada müze kültürünün gelişmesinde, müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Kuruoğlu Maccario (2002) tarafından yapılan çalışmada müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasında hedeflerin doğru saptanmasının, destek olacak kişi ve kurumlarla iyi irtibat kurulması gibi pek çok bileşeni olan müze eğitiminin yönetici, uzman ve eğitimcilerin eşgüdümü ile sağlanabileceğini belirtmiştir. Mercin (2006) tarafından yapılan çalışmada resim dersinin müze kaynaklı oluşturmaya öğrenme yaklaşımı etkinliklerine göre uygulandığı deney grubu öğrencileri ile geleneksel öğretim uygulamalarının gerçekleştirildiği kontrol grubu öğrencilerinin erişimi, kalıcılık ve derse yönelik tutum puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır. Görüldüğü gibi yapılan çalışmalarda müzelerin eğitim işlevinin doğru kullanıldığı takdirde yararlı olacağını belirtmişlerdir. Yapılan lisansüstü tezlerin eğitim-öğretime katkı sağlayacağı görülmektedir.

Eğitim Bilimleri alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin uygulandığı dersler sıklık sırasına göre Sanat (Resim iş, Görsel Sanatlar, Sanat Etkinlikleri, Sanat Tarihi), Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Tarih, Hayat Bilgisi, El Sanatları Eğitimidir. Görüldüğü üzere derslere göre konu alanlarına bakıldığında özellikle etnografya müzeleri başta olmak üzere doğa ve tabiat müzelerinden yararlanılmaktadır. Yapılan lisansüstü tezlerin konu alanları ise sıklık sırasına göre Müzeler ve Müze Eğitimi İle İlgili Teorik Bilgiler, Müzelerde Kullanılan Öğretim Yöntemleri, Programların ve Kazanımların İncelenmesi, Yetişkin Eğitimi ve Öğrenme Biçimleridir. Öğrenmeye dair pek çok konu alanında çalışmalar mevcuttur. Doktora da ise Sanat ile ilgili dersler, Sosyal Bilgiler ile Fen Bilgisi dersleri olmak üzere sadece 3 derste çalışma yapılmıştır. Konu alanlarına doktora çalışmaları açısından bakıldığında ise sadece Müzelerde kullanılan Öğretim Yöntemleri ile Programların ve Kazanımların incelenmesi alanlarında yapılmıştır. Doktora çalışmasının diğer konu alanlarında yapılmaması sınırlı sayıda lisansüstü çalışma yapıldığının göstergesidir. Fakat her alanda yapılması sağlanırsa öğretmenlere rehber olması açısından çeşitliliği artıracaktır. Ata (2002) doktora tezinde tarih derslerinde müzelerden faydalanılmasının yararlılığı üzerinde durmuştur. Ayrıca Bayraktar (2006) ise yüksek lisans tezinde tarih eğitiminde müzelerden yeterince faydalanılmadığını ancak faydalanılmasının yarar sağlayacağını ortaya koymuştur. Akyürek (2011) tarafından yapılan çalışmada görsel sanatlar dersinde müzede tarih ve kültür bilinci öğrenme alanının çocuğun kültürünü, tarihini tanımasını ve ona sahip çıkmasını, sanat eserlerini tanımasını, gezerek, görerek öğrenmesini, geçmişini öğrenerek geleceğini yönlendirmesini sağlaması bakımından gerekli ve önemli olduğunu belirlemiştir. Yılmaz ve Şeker (2011) tarafından yapılan çalışmada müze gezilerinin bilgi, görsellik ve genel kültür açısından yararlı olacağını, müzelerin tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine katkı sağlayacağını, tarih, coğrafya ve genel kültür alanında gelişme sağlayacağını ve sosyal bilgiler dersinde müze gezilerinin düzenlenmesinin önemini belirtmişlerdir. Güleç ve Alkış (2003) tarafından yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler ve Sanat Eğitimi öğretmenleri ile işbirliği yapmalarının çalışmanın kalitesini artıracak ve gezinin amacına ulaşacağını belirlemişlerdir. Görüldüğü gibi çeşitli derslerde müzelerin kullanımının sadece o dersinin verimini artıracak değil, diğer derslerle de ilişkilendirilmesi ile onlara da katkı sağlayacağı sonucu ortaya koyulmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin de işbirliği içinde müze ziyaretlerini gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Eğitim Bilimleri alanında yapılan lisansüstü tezler bütün eğitim-öğretim kademelerine hitap etmektedir. Tezlerin hedef kitleleri ise çoğunlukla ortaokul öğrencileri ile öğretmenlerden oluşmaktadır. Hedef kitleler sadece okullara değil yetişkinlere de hitap etmektedir. Bunlar öğretmenler, müze yetkilileri, okul müdürleri, öğretim üyeleri, müze ziyaretçileri ve veliler, rehberler, sosyal çalışmacı ile psikologlardır. Öğrenim kademelerinin her birinde yüksek lisans tez

Turkish Studies

çalışması yapılmışken, doktora da ise sadece okul öncesi ve yükseköğretim kademelerinde çalışma yapılmamıştır. Özellikle yükseköğretim kademesinde doktora çalışmasının yapılmaması bu alanda bir açıklık olarak değerlendirilebilir. Çünkü yetişkinlikte eğitecekleri öğrencilere ve çocuklarına yol göstergesi olması açısından kapsamlı bir araştırma ve uygulama süreci gerektiren doktora çalışmasının içinde yer alması önemlidir. Okul öncesinde yapılmasının önemi ise Şahan (2005) tarafından yapılan çalışmada şu şekilde belirtilmiştir; erken yaşlarda müzeye gitmenin önemli olduğunu ve müze-okul ilişkisinin ilk kez okul grubuyla müzeye gidilmesinden dolayı müzeye karşı erken yaşta tavırlarını biçimlendirmesi açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Hem doktora hem de yüksek lisans tez çalışmalarında 19 yüksek lisans ve 5 doktora tezi ile en fazla ortaokul öğrencilerine yönelik olarak yapılmıştır. Okul dışındaki hedef kitlelerin en fazlası ise 14 yüksek lisans tezi ve 2 doktora tezi ile öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmenlerin doktora çalışmasının parçası olması öğrencilerine faydalı olması açısından önem arz etmektedir. Sosyal çalışmacılar ve psikologlara yönelik yapılan tezler ise sadece doktora tezlerinde oluşmaktadır. Zilcioğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada ise müzeler ile okulların ve üniversitelerin yakın işbirliği içinde olması gerektiği ve hatta yasal düzenlemelerle sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Böylece hedef kitlenin alt yaşlardan başlayarak müzeleri ziyaret etmenin alışkanlık haline getirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

Müzelerin eğitim işlevlerinin lisansüstü çalışmaları yapılırken hangi yöntemle yapıldığı önemlidir. Çünkü deneysel çalışma ile sayısal veriler ile başarı gibi değişkenler ölçülebilirken, nitel çalışma ile kendilerini müze hakkında ifade etmeleri sağlanabilir. Bütünleşik ile her ikisinin de sağlanarak araştırma daha güçlü hale getirilebilir. Eğitim Bilimleri alanında yapılan tezlerin yöntemleri incelendiğinde ise deneysel (17 tane), nitel (17 tane), bütünleşik (12 tane) ve genel tarama modeli (13 tane) ile çalışmaların yapıldığı belirlenmiştir. Yöntemlere bakıldığı zaman her birisinden birbirine yakın miktarda yapıldığı görülmektedir. Bu durum da çalışmaların sonuçlarının birbirlerini tamamlaması açısından önemlidir. Ancak nitel çalışma yöntemi ile hazırlanan bir doktora çalışması bulunmazken, deneysel yöntemde 13 yüksek lisans ile 4 doktora çalışması bulunmaktadır. Bütünleşik çalışma ile 4 doktora tezinin yapılması nitelin de doktora tezlerinde kullanıldığını göstermektedir. Genel tarama modelinde de yüksek lisans çalışması varken doktora çalışması bulunmamaktadır. Salbacak (2011) tarafından yapılan çalışmada deneysel araştırmanın daha çok yüksek lisans tezinde kullanıldığı, nitel araştırmanın sadece yüksek lisans tezinde kullanıldığı belirtilmiştir. Bu çalışma ile birbirini desteklemektedir.

Yapılan çalışmalar doğrultusunda da Eğitim Bilimleri alanında yapılan tezlerin verilerinin analizinde sıklık sırasına göre SPSS analiz teknikleri, betimsel analiz, içerik analizi, doküman analizi, ikonografik analiz teknikleri kullanılmıştır. SPSS analiz tekniği 37 kez kullanılması ile en fazla kullanılan analiz tekniği olmakla birlikte arkasından 20 kez betimsel analiz ve 4 kez de içerik analizi teknikleri takip etmiştir. Doktora çalışmalarında ise sadece SPSS analiz tekniği (8 tane) ile betimsel analiz tekniği (3 tane) kullanılmıştır. Doküman analizi ile ikonografik analiz 1'er kez kullanılan analiz tekniğidir. İçerik analizi, doküman analizi ve ikonografik analiz sadece yüksek lisans çalışmalarının verilerinin analizinde kullanılmıştır. İkonografik analiz tekniği ikonların analizi ile yapılan bir teknik olarak kullanılmaktadır.

Öneriler

- Bu bulgulara dayalı olarak müzelerdeki nesnelere, işlevlerinin çeşitliliğinden yola çıkarak her alanda müze ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Özellikle eğitim bilimleri alanında yapılan tezlerin sayıca az olduğu düşünülürse eğitimde yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak müze ile eğitimden faydalanmayı geliştirmek amacıyla daha fazla bu alanda lisansüstü çalışma yapılabilir ve bu yolla öğretmenlere rehberlik edilmesi sağlanabilir.

Turkish Studies

- Eğitim Bilimleri alanında müze ile eğitimi geliştirmek amacı ile daha kapsamlı olan doktora çalışmaları artırılabilir.
- Eğitimin her kademesinde ve farklı derslerde çeşitli müzeler ile ilgili lisansüstü tezler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, T. (2011). İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturulmasındaki Önemi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Altunbaş, A., Özdemir, Ç. (2012) Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı.
- Ata, B. (2002). Müzelerle ve Tarihi Mekanlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin ‘‘Müze Eğitimine’’ İlişkin Görüşleri. Ankara: Gazi Üniversitesi. Doktora Tezi.
- Ayözcan Atalar, B. (2012). Sürdürülebilirlik Bağlamında Müzecilik: Smithsonian Institute Müzeleri, British Museum ve Bakanlığımıza Bağlı Müzelerin İncelenmesi. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Bayraktar, H. (2006). Konya Merkezindeki Müzelerin ve Tarihi Mekanların Tarih Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Lise Tarih Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Yüksek Lisans Tez.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi. 17. Basım.
- Çakır İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. Karadeniz, C. (2011). Müze Eğitimi Yetişkin Kitabı. <http://panel.unicef.org.tr> Erişim Tarihi: 12.11.2015
- Çalışkan, E., Önal, N., Yazıcı, K. (2016). Öğretim Etkinliklerinde Sanal Müzelerin Kullanımına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları Ne Düşünüyor? International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/3 Winter 2016, p. 689-706 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9275> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY
- Demirtaş, K. (2009). Müzelerde Kentsel Kültür Tarihinin Sergilenmesinde Antalya Örneği. Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı. Adana: Yüksek Lisans Tezi.
- Ekelik, H.G. (2010). Sosyal Bilgiler Derslerinde Müze Faaliyetlerinin Programlanması (Konya Müzeleri Örneği). Konya: Selçuk Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Gadsby, J. (2011). The Effect of Encouraging Emotional Value in Museum Experiences. Museological Review. No: 15. Pp: 1-13. <https://www2.le.ac.uk> Erişim Tarihi: 10.12.2015
- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G., Reisoğlu, İ. (2012). Türkiye’de Eğitim Teknolojileri Araştırmalarındaki Eğilimler: 2000-2009 Dönemi Makalelerinin İçerik Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12(1), 177-199. <http://www.kuyeb.com/pdf/tr/7972cab07d24ffe7f4f650f176b78f8410a.pdf>
- Güleç, S., Alkış, S. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin İletişimsel Boyutu. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 17. Sayı: 1. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/uefad/article/viewFile/5000152267/5000138075>
- Johnson, A. P. (2012). Eylem Araştırması El Kitabı. Çev. Ed. Uzuner, Y., Özten Anay, M. (2014). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık. 22. Basım.

- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2008). İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze İle Eğitim. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Kervankiran, İ. (2014). Dünyada Değişen Müze Algısı Ekseninde Türkiye'deki Müze Turizmine Bakış. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/11 Fall 2014, p. 345-369, file:///C:/Users/Nihal%20Yılmaz/Desktop/turkish%20studies%20müze%203.pdf ANKARA-TURKEY
- Kuruoğlu Maccario, N. (2002). Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt: 15. Sayı:1.
- Mercin, L. (2006). Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişime, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi (Diyarbakır Örneği). Ankara: Gazi Üniversitesi. Doktora Tezi.
- Pekgözlü Karakuş, D. (2012). Müzelerde Uygulanabilecek Müze Eğitim Etkinlikleri. *Mediterranean Journal of Humanities*. Cilt:2. Sayı:1. <http://mmkd.org.tr/wp-content/uploads/2014/11/m%C3%BCzelerde-uyg.-m%C3%BCze-e%C4%9Fit.-etki..pdf>
- Salbacak, Z. (2011). Müze Eğitimi Alanında Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin ve Bitirme Projelerinin Belirlenen Ölçütlere Göre İncelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Şahan, M. (2005). Müze ve Eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Cilt: 3. Sayı: 4. www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/viewFile/335/317
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., Egüz, Ş. (2015). Tarih ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tarih Öğretiminde Müzenin Önemi Hakkındaki Tecrübe ve Düşünceleri. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/11 Summer 2015, p. 1637-1650 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8596> ISSN: 1308-2140 Ankara-Turkey
- Yılmaz, K., Şeker, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*. Yıl: 3. Sayı: 9. http://fbd.aydin.edu.tr/makaleler/ciltxsayix/kaya_yilmaz.pdf
- Zilcioğlu, Ş. (2008). Avrupa'da Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitimi: "Almanya Örneği". Ankara: Ankara Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Yıldız Yılmaz, N. & Mentiş Taş, A. (2017). "Türkiye'de 1985-2015 Tarihleri Arasında Yapılmış Müze Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi / Examining the Postgraduate Theses Written On Museums Between 1985 and 2015 in Turkey", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı) Volume 12/4, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10052>, p. 603-622.